

ISSN 2091-5187

СЕРВИС

№1

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ЖУРНАЛ

2024

СЕРВИС

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ 2024 йил, 1-сон

Муассис: Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 2008 йил 31 декабрда
0561-рақам билан рўйхатга олинган.

ЎЗР ОАК Риёсатининг 19.03.2017 й., 239/5-сонли қарори билан эътироф этилган

**Тахририят ижодий
жамоаси:**

Бош муҳаррир:
и.ф.д., проф. М.Э.Пўлатов

**Бош муҳаррир
ўринбосари:**
и.ф.н., проф. Д.Х.Асланова

Масъул котиб:
и.ф.д., проф. М.Қ.Пардаев

Муҳаррирлар:
и.ф.д. Ф.А.Сафаров
катта ўқит. Ш.З.Ўразов

Техник муҳаррир:
и.ф.н., доц. А.Н.Холиқулов

Корректор:
PhD С.А.Бабаназарова

Саҳифаловчи:
ассис. Х.Н.Очилова

1 йилда 4 мартаба
чоп этилади.

**Ўзбекистон ҳудудида
тарқатилади.**

Тахририят манзили:
140100, Самарқанд шаҳар,
Амир Темур кўчаси, 9-уй,

тел.: +998(66)233-28-38,
+998(66)233-17-88

факс: +998(366)231-12-53
эл.почта:

samisiservis@inbox.uz

Тахририят кенгаши раиси:

М.Э.Пўлатов – Самарқанд иқтисодиёт ва сервис
институти ректори, и.ф.д., профессор

Тахририят кенгаши раиси ўринбосари:

Д.Х.Асланова – СамИСИ илмий ишлар ва
инновациялар бўйича проректори, и.ф.н., профессор

Тахрир кенгаши аъзолари:

Б.А.Бегалов – Ўзбекистон Республикаси Президенти
хузуридаги Статистика агентлиги директори, и.ф.д.,
профессор

М.Қ.Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.К.Ғойбназаров – и.ф.д., профессор.

М.М.Мухаммедов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Д.Р.Зайналов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

О.М.Муртазаев – ТДИУ СФ директори, и.ф.д., проф.

М.Р.Болтабаев – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Р.Х.Эргашев – ҚарМИИ профессори, и.ф.д.

И.С.Тўхлиев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

К.Б.Уразов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Қ.Ж.Мирзаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.И.Исроилов – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Г.М.Шодиева – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.Абдукаримов – СамИСИ профессори, и.ф.н.

Р.Қобилов – Самарқанд вилояти ҳокими ўринбосари

С.Н.Тошназаров – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Р.Н.Нормахматов – СамИСИ профессори, т.ф.д.

А.Бектемиров – СамИСИ профессори, и.ф.д.

О.М.Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

М.Т.Алимова – СамИСИ профессори, и.ф.д.

З.Дж. Адилова – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Ш.О.Қувондиқов – СамИСИ профессори в.б., иқтисод
фанлари доктори

Л.Н.Халикова – СамИСИ профессори в.б., DSc

Ф.А.Сафаров – СамИСИ доценти в.б., DSc

МУНДАРИЖА :

НАЗАРИЯ ВА МЕТОДОЛОГИЯ	
Мурод Мухаммедович Мухаммедов, Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев Иқтисодий тафаккур – иқтисодий тараққиётнинг муҳим омили	5
Muxitdin Abduxamidovich Aynakulov Klaster doirasida xizmat ko‘rsatish kooperatsiyasini tashkil etish va rivojlantirish tamoyillari va shakllari	16
Barchinoy Shonazar qizi Mavlanova Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatining o‘ziga xos xususiyatlari	21
Бахтияржон Бултурбаевич Муллабаев Худудлар ривожланишидаги номуносибликни камайтиришда хорижий тажрибалардан фойдаланиш	24
Шаҳобиддин Зиядуллаевич Ўрозов Марказий Осиёда иккинчи ренессансга асос солишда Амир Темур ва теурийларнинг хизматлари	31
Nodir Djumanazarovich Khusanov O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyotini rivojlantirishda strategiya va mexanizmlarni doimiy ravishda takomillashtirish yo‘llari	35
ИННОВАЦИЯ ВА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ	
Shamsiddin Kiyamiddinovich Yuldashev, Lola Nazarovna Khalikova The role of human capital in forming the digital economy	40
Mavluda Azamatovna Shodmonova Raqamlashtirishning logistika samaradorligiga ta’siri	42
САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ	
Ruziboy Normaxmatov, Jasur Kaxarov, Akram G‘afurov Olma mevasi – biologik faol moddalarning muhim manbaidir.	45
Отабек Джурабаевич Джурабаев Определение направлений оптимизации операционной стратегии и повышение экономического потенциала хлопково-текстильных кластеров	48
ХИЗМАТ КЎРСАТИШ ВА СЕРВИС	
Присбек Иватов Аҳолига хизмат кўрсатишда деҳқон бозори фаолиятини ривожлантириш ва тартиблаштириш	56
Фарход Анварович Сафаров Мослашувчан бошқарув тамойиллари асосида хизмат кўрсатиш корхоналари рақобатбардошлигини таъминлаш	60
Baxtiyor Nusratovich Nosirov Mintaqaning uy-joy kommunal xizmatlar sohasida aloqa va axborotlashtirishni rivojlantirishni modellashtirish	64
Акмал Анвар ўғли Рахматов Мижозларга савдо хизматлари кўрсатишни такомиллаштиришнинг замонавий йўналишлари	70
Umid Xolboyevich Xolboyev Xizmatlar sohasi raqobatbardoshligini oshirishning nazariy masalalari	75
To‘lqin Ismatulla o‘g‘li Yahyoyev Qurilish xizmatlarini iqtisodiy tahlil obyekti sifatida xalqaro standartlar asosida tasniflash	77

To sum up, the development of human capital plays a key role in the acceleration of economic growth in every country and is a guarantee of success in innovative development.

References:

1. O`zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning “Raqamli O`zbekiston-2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to`g`risidagi PF-6079-sonli Farmoni. 2020 yil 5 oktabr.
2. www.fayllar.org. Inson kapitaliga oid iqtisodchi olimlarning qarashlari. 28.07.2020.
3. www.worldbank.org. Human Capital-World Bank Group.2020.
4. www.minnovation.uz. R.Saloxo`jayev. “O`zbekistonda yangicha fikrlaydigan mutaxassislar qatlami yuzaga kelmaganicha inson kapitali rivojlanmaydi”. 27.05.2020.
5. А.Л.Гапоненко, Т.М.Орлова. “Управление знаниями”. Россия.2008.
6. Xalikova, L. U. (2018). THE ESSENCE OF INTEGRATED SKILLS IN IMPROVING STUDENTS’CRITICAL THINKING. In *International Scientific and Practical Conference World science* (Vol. 7, No. 4, pp. 66-67). ROST.
7. Nazarovna, K. L. (2020). The development of agriculture in the works of Amir Temur for economic reasons. *Архивариус*, (2 (47)), 103-105.
8. Khalikova, L. N. (2022). KNOWLEDGE THAT GIVES HAPPINESS. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities*, 2(1.1 Economical sciences).
9. Khalikova, L. N., & Yuldashev, B. Challenges to Improve the Digital Economy in Uzbekistan. *JournalNX*, 427-429.

<p>Sh.Yuldashev, L.Xalikova Raqamli iqtisodiyotni shakllantirishda inson kapitalining roli</p>	<p>Ш.Юлдашев, Л.Халикова Роль человеческого капитала в формировании цифровой экономики</p>
<p>Annotatsiya: ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirishda inson kapitalining roli va o`rni ko`rib chiqiladi, inson kapitalining rivojlanish xususiyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, soha va tarmoqlarni raqamlashtirish orqali yangi kasb-hunarlarni yaratish va ushbu sohalarda yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash sharoitida munosib mehnat bozorini shakllantirish yo`llari belgilab olindi.</p> <p>Kalit so`zlar: raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, inson kapitali, inson resurslari, mehnat bozori, shakllanish yo`llari.</p>	<p>Аннотация: в этой статье рассмотрены роль и место человеческого капитала в условиях формирования и развития цифровой экономики, проанализированы особенности развития человеческого капитала. Также обозначены пути формирования соответствующего рынка труда в условиях создания новых профессий и подготовки высококвалифицированных специалистов по этим направлениям посредством цифровизации сфер и отраслей.</p> <p>Ключевые слова: цифровая экономика, цифровые технологии, человеческий капитал, человеческие ресурсы, рынок труда, пути формирования.</p>

Mavluda Azamatovna Shodmonova – Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar insitituti assistenti

RAQAMLASHTIRISHNING LOGISTIKA SAMARADORLIGIGA TA’SIRI

Annotatsiya: Mazkur maqolada, raqamlashtirishning logistik samaradorlikga ta’siri ilmiy asoslangan. Bundan tashqari, murakkab tashkiliy-texnik obyektlarni tashkil etish, infratuzilmani samarali boshqarish bo’yicha logistik injineriing prinsplarini qo’llash, transport-logistika tizimini boshqarishda proaktiv (ogohlantiruvchi) boshqaruv usulidan foydalanish bo’yicha takliflar berilgan.

Kalit so`zlari: raqamlashtirish, logistika transport logistika, logistika samaradorligi, logistika samaradorligi indeksi, axborot-kommunikatsiyasi, xorij vizalari

Kirish. Zamonaviy jamiyat axborotning yoshiga aylandi. Logistik axborotlashtirish - muqarrar talab va ijtimoiy axborotlashtirishning muhim qismidir. Logistika ma`lumotlari: logistika axborotlarini kommertsializatsiya qilish, logistika axborotlarini yig’ish va razvedka, elektron va kompyuterlashtirilgan logistika axborotlarini qayta ishlash, standartlashtirish va real vaqtda logistika axborotlarini uzatish, logistika axborotlarini saqlash va logistikani raqamlashtirish. Bu zamonaviy logistika rivojlanishining asosidir. Axborotsiz, ilg’or texnologiya va uskunalar muammosiz ishlatilishi mumkin emas. Axborot texnologiyalarini qo’llash dunyo logistikasining yuzini butunlay o`zgartiradi. Kelgusida logistika operatsiyalarida yangi axborot texnologiyalari keng tarqaladi.¹

¹ Karrieva Y., Ne`matov K., Masharipov A. TIFda transport ta`minoti. Darslik. – 20020.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Transport-logistika infratuzilmasini samarali boshqarish, uning mazmuni va iqtisodiyotning boshqa sohalariga taʼsirini oʻrgangan bir qator olimlar transport-logistika infratuzilmasini boshqarish boʻyicha turli xil fikrlarni bildirganlar.

D. Bauersoksning fikricha, anʼanaviy usullarga nisbatan yuk tashuvlarini tashkil etishning afzalligi va iqtisodiy samaradorligi masalalarini kiritgan holda multimodal va intermodal yuk tashuvlarini tashkil etish muammolariga alohida eʼtibor qaratgan. Shu bilan birga muallif, transport tarmoqlari, transport vositalari va transport kompaniyalari oʻz ichiga olgan transport-logistika infratuzilmasini alohida qayd etadi.¹

Oʻrganib chiqilgan ilmiy adabiyotlarda xalqaro yuklarni tashish jaryonlariga bevosita va bilvosita ishtirok etadigan vakolatli organlar, yoki xalqaro va mintaqaviy tashkilotlarning axborot-kommunikatsion taʼminoti bilan bogʻliq tashkiliy muammolar, sohani moliyalashtirish mexanizmlarini shakllantirish, sohani takomillashtirish boʻyicha xorij tajribasini qoʻllash masalalari, bundan tashqari, sohaga malakali kadrlarni tayyorlash, xalqaro tashuvlarda xalqaro axborot kommunikatsion hamkorlik muammolari toʻliq oʻrganilmagan.

Ayrim xorijiy tadqiqotchilar tomonidan chop etilgan maqolalarda esa “Raqamli logistika” va “Elektron logistika” kabi tushunchalarning bir-biridan farqli tomonlari borasida aniq yondashuvlar mavjud emas.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot tajribalardan foydalanilgani munosabati bilan imperik-nazariy, umumlashtirish va qiyosiy tahlil usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar. Tadqiqot davrida respublika tashqi savdosida xalqaro logistika raqamlashtirishning tutgan oʻrni va ahamiyatini oʻrganish maqsadida ilgʻor xorij tajribasini inobatga olgan holda ilmiy-tadqiqot olib borishning iqtisodiy statistik analiz va sintez, statistik guruhlash, tizimli tahlil va taqqoslash kabi usullardan foydalanildi. Yuqorida koʻrsatilgan vazifalarda oʻz vaqtida va sifatli bajarilishida davlatning arzon, sifatli va tezkor transport – logistika tizimini shakllantirmasdan erishib boʻlmaydi. Shuningdek, respublikaning transport-logistika sohasi bugungi kunda talab darajada emasligi, transport avtoparklarining eskirganligi, xalqaro reytinglarda quyi oʻrinlarda joy olganligi hamda tovarlarni tashqi savdosi bilan bogʻliq vakolatli davlat organlarining integratsiyalashgan axborot platformasi mavjud emasligini taʼkidlash joiz.

Xususan, yuqoridagi fikrni Jahon bankining Logistika samaradorligi indeksining (LPI) 2018-yilda boʻyicha reytingdagi TOP-10 davlatlar, unda Oʻzbekistonning oʻrni hamda yillar kesimidagi qiyosiy jadvallar orqali asoslash mumkin.²

Bugungi kunda xalqaro yuk tashuvlarda elektron axborot tizimini qoʻllash samarasi mazkur tizimni oʻzaro boshqa davlatlar axborot tizimlari bilan (asosan Oʻzbekiston bilan tashqi savdo aylanmasi yuqori davlatlar) qay darajada oʻzaro integratsiyalashgan holda yaʼni maʼlumotlarni tezkor almashinuvi tezligi bilan oʻlchanmoqda.

Xorijiy tajribaning ikkinchi qismiga asosan esa Xitoy Xalq Respublikasining tajribasi eʼtiborga molik. Xususan, 2017-yil 23-noyabrda Dengiz portlari axborot tizimlari xalqaro uyushmasining (IPCSA “Global Connected Logistics”) konferensiyasida Xitoy delegatsiyasi oʻzining yangi yaratilgan milliy platformasini taqdim etdi. Taqdimotga koʻra Logistika va transport uchun Xitoy milliy platformasi – LOGINK (keyingi oʻrinlarda LOGINK) ishga tushgan. Bunga davlat kengashining “2014-2020-yillarda Logistika sanoatini rivojlantirishning oʻrta va uzoq muddatli rejasi” huquqiy asos boʻlib xizmat qilgan. Ushbu axborot tizimi Osiyo-Tinch okeani mintaqasida yagona mukammal ishlangan milliy platforma sifatida ishlab chiqilgan.

Ushbu platformani yaratish doirasida nafaqat Xitoy hududida joylashgan barcha transport turlari boʻyicha maʼlumotlarni oʻzaro almashadi, balki Yaponiya hamda Koreya davlatlarining dengiz portlari bilan ham oʻzaro bogʻlangan. Tizimda 52 ta milliy logistika markazlarning axborot maydoni bilan oʻzaro bogʻlangan.

Shuningdek, platformaga Xitoyning 50 dan ortiq yirik kompaniyalari, 91 ta logistika parklari, 450 mingdan ortiq Xitoy tadbirkorlari (shundan 28 % ishlab chiqarish, 17 % savdo hamda 55 % transport va logistika sohasidagi), mamlakatdagi barcha temir yoʻl bekatlari (ichki hamda davlat chegarasidagi), Xitoy, Yaponiya hamda Koreyaning 26 dengiz portlarining oʻzaro

¹ Bauersoks D. Logistika. Integrirovannaya sep postavok. — M.: ilimBiznes, 2021.

² The Logistics Performance Index and Its Indicators. Jurnal. Washington, DC 20433 nashri 2018 The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank 2018 yil. 45-bet.

integratsiyalashgan holda ma'lumot almashiriladi. Bunda bir sutkada o'zaro hamkorlikning 26 ko'rinishi bo'yicha 30 mln. dona xabarlar qayta ishlanadi. Bir yilda esa 1,35 trln. turdagi tovarlarning elektron shakldagi hisobi yuritiladi.¹

Xulosa va takliflar. Tadqiqotlarimiz shuni ko'rsatdiki maqolada keltirib o'tilgan ma'lumotlar tahlili, ilg'or xorij tajribalari hamda transport-logistikasi sohasidagi bugungi kun ahvolidan kelib chiqib quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- O'zbekistonda “Karvon” milliy elektron logistika portalini yaratish;
- milliy elektron logistika portalini yaratishda xalqaro yuk tashuvlar bilan bog'liq barcha davlat organlarining ruxsat beruvchi mazmundagi (litsenziya, ruxsatnoma, sertifikat, guvoohnoma, sug'urta polisleri, xorij vizalari, ma'lumotnomalar, kirim orderlari, kvitansiyalar va hokazo) hujjatlar faqatgina shu milliy portal orqali olinishi ko'zda tutilishi lozim.

- O'zbekiston Respublikasi Transport vazirligi huzuridagi “Transport va logistikani rivojlantirish muammolarini o'rganish markazi”ni ushbu portalni samarali faoliyat yuritishi uchun vakolatli idora sifatida tayinlash;

- Hukumat biznes uchun internetdan foydalanishni ta'minlash uchun infratuzilmaga sarmoya kiritilishi kerak .Bu korxonalar o'rtasida raqamli aloqa va ma'lumotlar almashish imkonini beradi hamda elektron tijorat va raqamli to'lovlarni rivojlantirish imkonini beradi.

Ushbu markazni Transport vazirligi tarkibidan olib Vazirlar Mahkamasi huzurida Transport va logistikani rivojlantirish muammolarini o'rganish idoralararo axborot-tahlil markazi sifatida tashkil etish kerak degan xulosaga keldik.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Равшанов, М. Н., Ахмедов, З. С., Ахмедов, Д. Т. У., & Юсуфхонов, З. Ю. У. (2022). Простота организации международных поставок по конкурентоспособным ценам. *Universum: технические науки*, (5- 4 (98)), 64-67.
2. Marupov, M. M., Sh, O. B., & Yusufkhonov, Z. Y. (2022). Simulation model for efficiency evaluation automobile transport works. *Проблемы современной науки и образования*, (3 (172)), 24-29.
3. Salaev, S., Akhmedov, D., & Yusufkhonov, Z. (2022). Повышение эффективности таможенного и пограничного оформления. *Главный редактор: Ахметов Сайранбек Махсупович, д-р техн. наук; Заместитель главного редактора: Ахмеднабиев Расул Магомедович, канд. техн. наук; Члены редакционной коллегии*, 19.
4. Yusufkhonov, Z., Ravshanov, M., Kamolov, A., & Ahmedov, D. (2022, June). Prospects for the development of transport corridors of Uzbekistan. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2432, No. 1, p. 030074). AIP Publishing LLC.
5. Shodmonov Sayidbek Abduvayitovich., Raqamli logistikaning o'zbekiston iqtisodiyotini rivojlanishida tutgan o'rni va ahamiyati. *Namangan muhandisliktexnologiya instituti ilmiy-texnika jurnali* www.nammti.uz muallif 1 2021 566-572 bet.
6. www.arxiv.uz
7. www.aim.uz
8. www.cyberleninka.ru
9. www.ziyonet.uz

<p>М.Шодмонова</p> <p>Влияние цифровизации на эффективности логистики</p> <p>Аннотация: в данной статье научно обосновано влияние цифровизации на эффективность логистики. Кроме того, внесены предложения по организации сложных организационно-технических объектов, применению принципов логистики для эффективного управления инфраструктурой, использованию проактивного (предупреждающего) метода управления в управлении транспортно-логистической системой.</p> <p>Ключевые слова: цифровизация, транспортная логистика, эффективность логистики, индекс эффективности логистики.</p>	<p>M.Shodmonova</p> <p>The impact of digitalization on logistics efficiency</p> <p>Abstract: in this article, the impact of digitalization on logistics efficiency is scientifically based. In addition, proposals were made for the organization of complex organizational and technical facilities, the application of the principles of logistics engineering for effective infrastructure management, and the use of a proactive (warning) management method in the management of the transport-logistics system.</p> <p>Keywords: digitalization, transport logistics, logistics efficiency, logistics efficiency index.</p>
---	---

¹ Ахмедов У. М. Анализ мирового опыта в управлении информационными услугами и ресурсами // Иктисодиёт ва инновацион технологиялар, -Т.: 2022. № 4.

ISSN 2091-5187

∞ “СЕРВИС” ∞

Журнал Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти таҳририят
бўлимида нашрга тайёрланди.

06.03.2024 йилда теришга берилди. 29.03.2024 йилда босишга рухсат этилди.
Офсет босма қоғози. Қоғоз бичими 60x84_{1/8}. “Times” гарнитураси. Офсет
босма усули. Шартли босма табоғи 15,76. Ҳисоб-нашриёт
табоғи 12,5. Адади 100 нусха. Буюртма № 0024А/30.

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институтининг
матбаа бўлимида чоп этилди.
Лицензия № 025316.
Реестр № Х-119112.

Манзил: Самарқанд шаҳри, Шохрух кўчаси, 60-уй.

© Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти, 2024.